

Ի՞նչ է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Առաքելութեան Առանցքը Առաջարկ Եպիսկոպոսական Ժողովին

Հրաչ Զիլինկիրեան, Օքսֆորդ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին այսօր աշխարհով մէկ մարտահրաւերներու, հիմնախնդիրներու, վարչական, բարոյական հարցերու խաչմերուկին վրան է: Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ Սրբազանի բանաձեւումով՝ «Մեր ազգն փորձութիւններով է գնում: Մեր եկեղեցին էլ իր փորձութիւններով է գնում»: Ո՞ր ուղղութեամբ երթալ, ի՞նչ առաջնահերթութիւն տալ խնդիրներուն և անոնց վերաբերող լուծումներուն. նման բազմաթիւ հարցեր վստահաբար անքուն պիտի պահեն յառաջիկայ Եպիսկոպոսական Ժողովին առնուազն կարգ մը անդամները:

Ինչպէս պատմութեան ընթացքին՝ սկսեալ 5րդ դարու Շահապիվանի Ժողովէն, Հայց. Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսական Ժողովներ գումարուած են եկեղեցւոյ կեանքին մէջ դաւանական, վարդապետական և աստուածաբանական հարցեր քննարկելու ինչպէս նաև կարգ ու կանոն հաստատելու նպատակով: Եպիսկոպոսական Ժողովի արդիւնքներն ու եզրակացութիւնները կը ներկայացուին Կաթողիկոսին՝ վաւերացման համար կամ ալ Ազգային Եկեղեցական Ժողովին (եկեղեցւոյ բարձրագոյն օրէնսդիր և վարչական մարմին) հաւանութեան համար: Անցնող հարիւր տարուան ընթացքին Եպիսկոպոսական Ժողովը պաշտօնապէս միայն երեք անգամ գումարուած է: Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի հրաւերով 1956 Հոկտեմբերին գումարուած ժողովին որոշուած էր որ «տարին գոնէ մէկ անգամ գումարել» Եպիսկոպոսական Ժողովը, բայց ինչ-ինչ պատճառներով այդպէս չեղաւ: Յաջորդը 1969ին էր ու անկէ ետք ո՛չ պաշտօնական ժողովներ գումարուեցան (միայն «խորհրդակցական»), ո՛չ ալ եկեղեցիին ու հաւատացեալները յուզող հրատապ հարցեր քննարկուեցան: Ուշագաւ երեւոյթ է՝ որ ներկայիս Հայց. Եկեղեցւոյ (Էջմիածինը և Անթիլիասը գումարած) 76 եպիսկոպոսներէն հազիւ երկու-երեքը նախապէս մասնակից եղած է որեւէ պաշտօնական և լիարժէք Եպիսկոպոսական Ժողովի:

Եկեղեցւոյ ներկայ վերիվայրումները յատուկ նորութիւն մը չէ: Եկեղեցին ընդհանրապէս և եկեղեցւոյ նուիրապետականութիւնը յատկապէս՝ անցնող առնուազն հարիւր տարուան ընթացքին բազմաթիւ խորունկ տագնապներ տեսած են՝ Կոստանդնուպոլսէն մինչեւ Էջմիածին, 1950ականներու Անթիլիաս-Էջմիածին «տագնապ»էն մինչեւ 1960ականներու և 1980ականներու Երուսաղէմի տագնապները: Բայց ի տարբերութիւն անցեալին երբ արտաքին դրդապատճառները աւելի շեշտակի դեր և ներգործութիւն ունէին տագնապներու դրսեւորման վրայ, այսօր Եկեղեցին

անյաղթահարելի խնդիրներ չ'ունի: Բոլոր ներքին հարցերը լուծելի են:
Հաստատություններու կեանքին մէջ որեւէ լուրջ «տագնապ» յետաձգուած կամ
չլուծուած խնդիրներու կուտակումն է: Այսօր նման կուտակումներու «տոմարը» լուրջ
և հետեւողական քննարկումներու և լուծումներու առաջարկներ կը պահանջէ:

Իւրաքանչիւր կազմակերպութեան կեանքին մէջ պահեր կան, երբ անհրաժեշտ է
յետադարձ հայեացք մը նետել որդեգրուած արժէքներուն վրայ ու խորհիլ անոնց
առաջադրած պահանջներուն մասին: Այսօր Հայաստանեայց Առաքելական
Եկեղեցին, որպէս կազմակերպութիւն, անյետաձգելիօրէն պէտք է յստակացնէ
այժմէական հասարակական պայմաններու համահունչ իր առաքելութիւնն ու
ուղենիշները որպէսզի նորովի ծառայէ իրեն վստահուած ժողովուրդին:

Եպիսկոպոսական Ժողովին ամենաանհրաժեշտ քայլերէն մէկը պէտք է ըլլայ
քննարկել, ճշդել եւ սահմանել Եկեղեցւոյ «առաքելութեան առանցքը» այս
արագընթաց և համաշխարհայնացուած 21-րդ դարու յառաջիկայ
տասնամեակներուն:

Անշուշտ Եկեղեցւոյ առաքելութիւնը երկու հազար տարի առաջ ճշտուած էր
առաքելներու շրջանին Քրիստոսի հիմնական պատգամներուն և Աւետարանին հիման
վրայ (օրինակ՝ ՂՈՒԿ. 4:16-20, ՄԱՏԹ. 28:19-20), բայց այսօր մեծամասամբ ո՛չ
եկեղեցականները ո՛չ ալ աշխարհականները յստակ գաղափար կամ միահամուռ
ըմբռնում ունին թէ ի՞նչպիսի սկզբունքներ, ուղենիշներ, նպատակներ, արժէքներ և
հեռանկարներ կը ներարկէ Հայ Եկեղեցւոյ առաքելութիւնը: Անշուշտ եկեղեցին դարերէն
եկող յստակ առաքելութիւն ունի, բայց ի՞նչպէս պէտք է իրականացնել այս
առաքելութիւնը: Ի՞նչպէս այդ առաքելութիւնը հաղորդական ու իմաստալից դարձնել
Երևանի, Գիւմրիի, կամ Շուշիի, կամ Պեյրուքի, Ապու Տապիի, Փարիզի, Ամսթերտամի,
կամ Լոս Անճըլըսի, Թորոնթոյի, Գորտոպայի, Մելպուրնի կամ Հոնկ Գոնգի մէջ ապրող
Հայուն համար:

Ինչպէս որեւէ աշխարհիկ կամ կրօնական կազմակերպութեան կեանքին մէջ՝
առաքելութեան առանցքի յստակեցումը արժէքներու ամփոփագիր մըն է (ինչպէս
ուղղափառ հաւատքի պարագային Նիկիական Հանգանակը): Այնտեղ կ'ամրագրուին
այնպիսի սկզբունքներ, որոնց ընդմէջէն տուեալ կազմակերպութիւնը իր
հունաւորումը կը գտնէ եւ ուր կը սահմանուին այնպիսի չափանիշներ, որոնց
համաձայն կը գնահատուի կազմակերպութիւնը իր հետեւորդներուն, ինչպէս նաև
ուրիշներուն կողմէ: Նման յստակ առաքելութեան ուղեցոյց մը արդիւնաւէտ է
որովհետեւ կ'օգնէ կազմակերպութեան անդամներուն՝ որպէսզի կեանքի կոչեն
ամրագրուած արժէքները: Մա որեւէ կազմակերպութեան վարքագիծը պէտք է ըլլայ,
անոր հիմնաքարը՝ բոլոր առումներով:

Հայ Եկեղեցւոյ ժամանակակից առաքելութեան կարեւորագոյն արժէքներու
յստակեցումը եկեղեցւոյ սպասաւորներուն պիտի տրամադրէ հիմնական ուղենիշ մը,
նպատակաւորուած աշխատանքի և հոգեւոր ասպարէզի «քարտէս» մը որուն հիման
վրայ կարելի պիտի ըլլայ եկեղեցւոյ իսկական նպատակներուն ծառայել և որուն շուրջ
պիտի համախմբուին հոգեւորականներն ու աշխարհական սպասաւորները:
Առաքելութեան և արժէքներու յստակեցումը կենսունակութիւն կ'երաշխաւորէ և

կ'ամրապնդե ժողովուրդի հարազատութիւնն ու վստահութիւնը իրենց «հոգիի ծննդավայրին» նկատմամբ:

Անիմաստ է խօսիլ Հայ Եկեղեցոյ «ազգային» կամ «ընկերա-մշակութային» ծառայութեան կարեւորութեան մասին, առանց առաջնորդուելու անոր հիմնական հոգեւոր և կրօնա-բարոյական առաքելութեան սկզբունքներով: Որքան ալ ընդունինք որ եկեղեցին նաեւ ունի «աշխարհիկ» կարեւորութիւն կ'արժէ ընդգծել որ՝ ինչպէս դարեր շարունակ եկեղեցոյ առաջնային և գերագոյն նպատակը հոգեփրկութիւն եղած է՝ պարտականութիւն մը, եթէ ոչ «քաղցր լուծ», գորս իւրաքանչիւր հոգեւորական կ'ուխտէ իր ձեռնադրութեան որոշադրիչ խորհրդակատարութեան ընթացքին: (Ձեռնադրութեան Մաշտոցը բազմիցս այս կէտը կը շեշտէ):

Հաստատութիւններ որոնք իրենց հիմնադրիչ և առաջնային առաքելութենէն կը շեղին՝ ժամանակի ընթացքին կը դառնան ինքնանպատակ, իրականութենէ և հասարակական կեանքէն հեռացած թանգարանային կարոյցներ: Այսօր եթէ Հայաստանի և Սփիւռքի մէջ Հայ Եկեղեցին ունի «ազգային» դեր և կարեւորութիւն՝ ապա այդ ի՞նչով կը տարբերի կուսակցութիւններու, մշակութային, բարեգործական եւ հասարակական կազմակերպութիւններու ու կառոյցներու դերէն եւ ծառայութիւններէն: Յայտարարեմ եկեղեցին նման հարց ոչ քննարկած է, ոչ ալ յստակ քաղաքականութիւն ճշդած է թէ ինչ է իր «ազգային» դերը, չնայած որ հոգեւորականներուն մեծամասնութիւնը աւելի հանգիստ կը խօսի «ազգայինին» կամ լոզունք դարձած «մեր հայրերու սուրբ հաւատքին» մասին, քան հասարակութիւնը մտահոգող բարոյական և հոգեւոր նիւթերու մասին:

Կարելի չէ արժէքներու նկատմամբ յարգանք ներշնչել՝ առանց զանոնք կեանքի կոչելու. սէր արժեւորել, ըսել է՝ սիրել: Արժէքները նաեւ կը ստեղծեն չափանիշեր, որոնցմով նաև մենք մեր գործունէութիւնը կը չափենք: Յստակ և տարածելի արժէքներ պէտք է ուրուագծեն եկեղեցոյ վարչական կազմակերպչական սկզբունքները՝ որպէս ուղեցոյց եկեղեցոյ հաւաքական գործընթացին և անոր ղեկավար մտածողութեան:

Վերջապէս, իւրաքանչիւր եկեղեցիի կենսունակութիւնը առաջին հերթին կախուած է հաւատացեալներու ոգեւորութենէն, անոնց պատասխանատուութեան զգացումէն եւ մասնակցութիւնէն, ոչ թէ միայն եկեղեցականներու կամ աշխարհականներու փոքր խումբի մը «տնօրինումներէն»: Այսօր շատ յստակ է որ կապրինք բողոքի եւ պահանջատիրական դարաշրջանի մը մէջ ուր հասարակութիւնը այլևս բացարձակ իշխանութեան ու բռնատիրութեան հանդէպ ոչ թէ միայն իր վախը թօթափած է այլ նաեւ որդեգրած է վճռական և հետեւողական պայքար՝ հաւաքական շահերու ի նպաստ: Մեր պարագային սա չի նշանակեր որ մարդիկ Հայաստանի կամ Սփիւռքի մէջ եկեղեցոյ դէմ պիտի «ապստամբին», բայց կ'ընդգծէ այն իրականութիւնը որ հասարակութեան սպասումներուն անտեսումը եկեղեցոյ նուիրապետականութեան կղզիացումին կը տանի:

Այս առումով, եկեղեցին պէտք է պատրաստ ըլլայ ԱՊԲԵՅՆԵԼՈՒ և ոչ թէ միայն քարոզելու Հայ Քրիստոնէայ հաւատքը: Հայց. Եկեղեցոյ առաքելութեան առանցքը սահմանելու համար Եպիսկոպոսական Ժողովը կրնայ սկսիլ ամենապարզ

հարցադրումներով, գորս այսօր որեւէ նման մեծ հաստատութիւն մը պիտի հարցնէր իր ներքին կեանքը դրսեւորելու և իր արտաքին յարաբերութիւնները ճշդելու համար:

Ի՞նչ է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ նպատակը այսօր 21րդ դարուն մէջ, այսինքն՝ ինչ է եկեղեցւոյ առաքելութիւնը այսօր եւ գալիք տասնամեակներուն: Ի՞նչն է կարելորդ Եկեղեցւոյ համար, այսինքն՝ արժէքներու ճշդում և առաջնահերթութիւն: Ի՞նչ կ'ուզենք ըլլալ, ի՞նչ է Եկեղեցւոյ ղեկավարութեան տեսիլքը: Ի՞նչ է Եկեղեցւոյ ծրագիրը, մարտավարութիւն: Եւ վերջապէս ի՞նչ պէտք է ընել և ի՞նչպէս:

Նման հարցադրումներ, լուռջ մօտեցումներ և հետուողական աշխատանքներ, մանաւանդ աշխարհականերու գործօն մասնակցութեամբ, արդէն կարք մը համայնքներու մէջ արդիւնքներ տուած են եւ որոշ ծուխերու կենսունակութիւն և աշխուժութիւն բերած են:

Այսօր 21րդ դարու երկրորդ տասնամեակին Հայց. Առաքելական Եկեղեցին իր բոլոր նուիրապետական աթոռներով ու կառոյցներով իր ուժերն ու «հարստութիւնը» պէտք է համատեղէ, որպէսզի իւրաքանչիւր ծուխ, թեմ կամ եկեղեցական համայնք վերածուի իսկական հոգեւոր «տուն»ի մը, ուր Հաւատքը, Յոյսը և Սէրը համայնքային և հոգեւոր կեանքին հիմնաքարերն են:

Վարչական ու կազմակերպչական ծիրէն անդին ու աւելի կենսական՝ Հայց. Եկեղեցին պէտք է մտաւորական շփում մշակէ հասարակութեան հետ մարդկութիւնը յուզող այժմեական ընկերա-բարոյական ու այլ հարցերու մասին: Պաշտամունքային կամ ծիսական բարեփոխումներ ցանկալի են և թերեւս անհրաժեշտ, բայց իմաստագործ կեն երբ հասարակութեան կամ բարեպաշտ ժողովուրդին առօրեային հետ ոչ առնչութիւն ունին ոչ ալ ուղղակի ազդեցութիւն: Օրինակ՝ մկրտութեան ծեսի բարեփոխումը և կանոնաւորութիւնը շատ աւելի իմաստալից պիտի ըլլայ եթէ նաեւ նոյնքան լուրջ ժամանակ, մտածողութիւն ու ջանք թափուի հայ մարդուն բացատրելու թէ ի՞նչ է մկրտութեան իմաստը և ի՞նչ է ծեսին առնչութիւնը իր 21րդ դարու կեանքին մէջ: Այսինքն՝ ինչ է մկրտուած հայ քրիստոնէայ ըլլալու իմաստը ներկայ բազմակարծիք և բազմահոսանք աշխարհին մէջ, ուր հայ մարդը, ի տարբերութիւն հեռաւոր անցեալին, մնայուն շփում ունի այլազան և ոչ աւանդական մտածողութիւններու և թերումներու հետ:

Եկեղեցի մը առանց յստակ քրիստոնէական առաքելութեան՝ աշխարհիկ կազմակերպութիւն մըն է, գուրկ իր հոգեւոր գործօնէն: Եկեղեցի մը առանց հաւաքաբար կամ անհատապէս աղօթող հաւատացեալներու՝ լոկ կառոյց մըն է: Եկեղեցի մը առանց ուրիշներու օգնելու պատրաստակամութեան եւ համայնքային ծառայութեան՝ պարզապէս անցեալի փառքերու պահեստանոց մըն է:

Սա է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ այսօրուան հիմնախնդիրը. մնացեալը՝ թէկուզ կարելորդ, մանրամասնութիւններ են:

Կարելի է միտքեր կամ քննադատութիւններ դրկել Հրաչ Չիլինկիրեանին iHratch@gmail.com հասցեով կամ www.hratch.info կայքէջով: